

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян” № 1А, 1000 София, тел. 986-28-61, 987-55-13,
факс 987-65-14, [e-mail: arch@vas.bg](mailto:arch@vas.bg)

Изх. № 39

Дата: 18.01.2023 г.

ДО
ОБЩОТО СЪБРАНИЕ
НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ
НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

СТАНОВИЩЕ

НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ
по тълкувателно дело № 1/2022 г.

УВАЖАЕМИ ВЪРХОВНИ СЪДИИ,

На Висшия адвокатски съвет е дадена възможност да изрази становище по внесеното от главния прокурор на Република България искане за приемане на тълкувателно решение от Общото събрание на Наказателната колегия на Върховния касационен съд по въпроса:

„Разпоредбата на чл. 343г от НК по отношение на кумулативно предвиденото наказание лишаване от право по чл. 37, ал. 1, т. 7 от НК изключва ли приложението на чл. 55, ал. 3 от НК в случаите, когато основното наказание за извършеното престъпление по чл. 343, чл. 343а, чл. 343б и чл. 343в от НК е определено при условията на чл. 55 от НК?”

След запознаване с искането на главния прокурор, с приложената противоречива практика и съобразно правото и закона Висшият адвокатски съвет изразява следното становище:

В Общата част на Наказателния кодекс (НК) се съдържат принципните положения за осъществяване на наказателната репресия, като е определено кои общественоопасни деяния са престъпления и какви наказания могат да се налагат за тях, а в Особената част са определени отделните видове престъпления и наказанията за тях. Нормите на Общата част са задължителни при прилагането на нормите на Особената част и по този начин изпълняват своето предназначение.

В Общата част на НК с императивни норми са уредени целите на наказанието – да се поправи и превъзпита осъденият, да се въздейства предупредително върху него и да му се отнеме възможността да върши други престъпления, както и да се въздейства предупредително и възпитателно върху другите членове на обществото (чл. 36 от НК) и общи правила за определянето на наказанието (чл. 54 – 55 от НК). Съгласно чл. 54 от НК „съдът определя наказанието в пределите предвидени от закона за извършеното престъпление, като се ръководи от разпоредбите на общата част на този кодекс и взема предвид следното: степента на обществена опасност на деянието и дееца, подбудите за извършване на деянието и другите смекчаващи отговорността обстоятелства“. А според чл. 55 от НК при изключителни или многобройни смекчаващи отговорността обстоятелства, когато и най-лекото предвидено в закона наказание се явява несъразмерно тежко, съдът може да го определи под най-ниския предел, предвиден в закона, да го замени с по-леко и „да не наложи полекото наказание, което законът предвижда, заедно с наказанието лишаване от свобода“ (чл. 55, ал. 3 НК).

Принципите за определяне на наказанието (чл. 54 и 55 НК) отразяват изискването за законоустановеност на наказанието, изискването за съобразяване с нормите на общата част относно целите на наказанието и общите положения, касаещи опита, съучастието, съвкупностите на престъпления, както и основното изискване за индивидуализация на наказанието съобразно особеностите на конкретното деяние и обществената опасност на дееца. Законът изисква да се преценява обществената опасност на дееца, като се имат предвид несъставомерните субективни факти, данните за личността на дееца, неговата професионална и обществена ангажираност, семейно положение и пр., за да отговаря наложеното наказание на предвидените в закона цели, без то да е ненужно тежко с оглед личността на дееца и особеностите на деянието.

Именно за да гарантира справедливата индивидуализация на наказанието законът (чл. 55 от НК) въвежда императивното правило, че когато поради

изключителни или многобройни смекчаващи отговорността обстоятелства предвиденото в закона наказание е несъразмерно тежко, съдът може да наложи по-леко по размер или вид наказание или да не наложи кумулативно предвиденото наказание. Като норма на Общата част на НК тази разпоредба е приложима за всички престъпления, предвидени в Особената част на НК. Независимо че законът използва думата „може“, съдът е длъжен да я приложи. Обратното разбиране би било в противоречие с принципа за законоустановеност на наказанията и начина на определянето им. Това би довело и до налагане на наказание, което няма да е съответно на обществената опасност на конкретното деяние и обществената опасност на дееца.

Въпросът, поставен от главния прокурор, визира случаи, в които е установено наличието на изключителни или многобройни смекчаващи отговорността обстоятелства, което е довело до определяне на наказанието, предвидено за престъпленията по чл. 343 – 343в от НК при условията на чл. 55 от НК.

Висшият адвокатски съвет счита, че след като са налице предвидените в закона предпоставки – наличие на изключителни или многобройни смекчаващи отговорността обстоятелства, няма правен резон в това съдът да бъде ограничаван в преценката си дали на основание чл. 55, ал. 3 от НК да не наложи да кумулативно предвиденото наказание в чл. 343г от НК лишаване от права по чл. 37, ал. 1, т. 7 от НК.

Без значение е дали кумулативното наказание е предвидено в същата или в друга разпоредба на Наказателния закон. Както изрично е посочено в съдебните актове, с които се прилага чл. 55, ал. 3 от НК, разпоредбата на чл. 343г от НК не представлява самостоятелна норма, а обща диспозиция към няколко конкретно посочени престъпни състава от Раздел II на Глава XI НК (чл. 343, чл. 343а, чл. 343б и чл. 343в ал. 1 от НК). Разпоредбата на чл. 55, ал. 3 от НК допуска изрично възможността по-лекото наказание, кумулативно предвидено наред с по-тежкото, да не бъде наложено. След като тази възможност съществува и ограничаващи прилагането ѝ правила няма, тя е приложима независимо от вида на кумулативно предвиденото наказание.

Предвиждането на кумулативното наказание в отделен текст е въпрос на законодателна техника и не може да игнорира прилагането на императивни разпоредби на Общата част на НК. Подобно разбиране е в противоречие както с принципа за законоустановеност на наказанията, така и с изискването за тяхната индивидуализация.

Напълно неприемливо е разбирането, че нормата на чл. 343г от НК е „специална“ по отношение нормата на чл. 55, ал. 3 от НК, защото нормите на Особената част се прилагат съобразно разпоредбите на Общата част на закона.

Освен това, когато законодателят е целял определени норми от Общата част на НК да не се прилагат за всички престъпления въпреки наличието на предвидените в закона предпоставки, той изрично е изразил волята си – например в разпоредбата на чл. 78а, ал. 7 от НК.

Употребеният в чл. 343г от НК израз „във всички случаи“ не дава основание да се игнорира нормата на чл. 55, ал. 3 от НК, тъй като в закона е записано „във всички случаи на чл. 343, 343а, 343б, 343в, ал. 1“ – т.е. при всички хипотези на транспортни престъпления.

Доводите, изложени в съдебните актове, с които се приема, че нормата на чл. 55, ал. 3 НК е неприложима поради вида на защитените обществени отношения от нормите на чл. 343 – 343в, ал. 1 НК, са израз на неприемливата теза, че целите на генералната превенция имат преимущество над специалната превенция. Те са несъобразени и с факта, че именно поради естеството на престъпленията, те често са извършвани от лица, занимаващи се професионално с управление на моторни превозни средства, и лишаването им правото по чл. 37, ал. 1, т. 7 от НК ги лишава от препитание. След като по делото е установено наличието на основанията по чл. 55, ал. 1 от НК, съдът не може да бъде ограничаван в правото си да прецени дали специалната превенция би постигнала целите си, без да се лишава дееца от възможността да работи.

Позоваването на разпоредбата на чл. 160 НК не ползва тезата за неприложимост на чл. 55, ал. 3 от НК, защото тя предвижда възможност на съда да наложи или да не наложи лишаване от права по чл. 37, ал. 1, т. 6 или т. 7, без тази преценка да е обвързана с наличието на основанията по чл. 55, ал. 1 НК – т.е. съдът може да не наложи кумулативното наказание, без да са налице изключителни или многобройни смекчаващи отговорността обстоятелства.

Предвид изложеното, Висшият адвокатски съвет намира, че разпоредбата на чл. 343г от НК, по отношение на предвиденото наказание лишаване от право по чл. 37, ал. 1, т. 7 от НК, не изключва приложението на чл. 55, ал. 3 от НК в случаите, когато основното наказание за извършено престъпление по чл. 343, 343а, 343б, 343в, ал. 1 от НК е определено при условията на чл. 55 от НК.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВИСШИЯ
АДВОКАТСКИ СЪВЕТ: /п/

АДВ. Д-Р ИВАЙЛО ДЕРМЕНДЖИЕВ